

з характерних ознак афористичних висловів виникає не тільки на лексичному, а й на синтаксичному рівні: висловлена умова може не збігатися з логічним наслідком, антонімічні відношення створюють несподівану градацію ознаки. У контексті складнопідрядних умови між предикатами головної та підрядної частин водночас виникають різноспрямовані семантичні відношення — синонімічні та антонімічні, причому одні переходять у другі, зокрема, антонімічні компоненти подекуди взаємонаближуються, навіть до певного отождошення. Між самими предикативними частинами також з'являються додаткові змістові відношення, як-от протиставні й допусту. Передана структурою афоризму думка може

породжувати протилежний умовивід. Часом використовується подвійне заперечення в предикатах головної і підрядної частин, що в результаті дає ствердження. При поєднанні предикативних частин подекуди виникає оксиморон. Нерідко афоризми базуються на зіставно-протиставних відношеннях між частинами складних речень, у яких ці змістові відношення можуть реалізуватися. Досить поширеним засобом у досліджуваних текстах є синтаксичний паралелізм, що надає їхній структурі чіткості, зликовує компоненти й робить крилаті вислови «мобільними» у функціональному плані. Синтаксичні засоби творення афористичності мають бути досліджені і в інших типах речень.

Література

1. Калашник В. С. Фразотворення в українській поетичній мові радянського періоду (семантико-типологічний аспект) / В. С. Калашник. — Х. : Вища шк., 1985. — 176 с.
2. Колоїз Ж. В. Українська пареміологія / Ж. В. Колоїз, Н. М. Малюга, Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. — Кривий Ріг : ТОВ «Центр-принт», 2012. — 349 с.
3. Королькова А. В. Русская афористика в контексте фразеологии : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01 – рус. яз. / Королькова Анжелика Викторовна. — Смоленск, 2005. — 422 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. / Олена Селіванова. — Полтава : Довкілля-К, 2006. — 716 с.
5. Українська афористика [X–XX ст.] / [за ред. І. Драча та Р. Ковалю]. — К. : Просвіта, 2001. — Т. 1. — 320 с.
6. Українська афористика : Перлюкізми : [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://aphorism.org.ua>. – Заголовок з екрана.
7. Шарманова Н. М. Українська афористика: структурно-семантичний та функціональний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – укр. мова / Н. М. Шарманова. — Х., 2005. — 19 с.

УДК 811.161.2'367

І. Ю. Ротару

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
**Формально-синтаксична організація складних речень
зі взаємозалежними компонентами
з дієсловами з формантом -ся у присудковій частині**

Ротару І. Ю. Формально-синтаксична організація складних речень зі взаємозалежними компонентами з дієсловами з формантом -ся у присудковій частині. Стаття містить аналіз одного з різновидів складних речень зі взаємозалежними компонентами – конструкцій із дієсловами з формантом -ся у присудковій частині. Схарактеризовано особливості формально-синтаксичної організації означених синтаксичних одиниць.

Ключові слова: *складні речення зі взаємозалежними частинами, предикативний зв'язок, підметова частина, присудкова частина, формально-синтаксична організація.*

Ротару И. Ю. Формально-синтаксическая организация сложных предложений со взаимозависимыми компонентами с глаголами с формантом -ся в сказуемой части. Статья содержит анализ одной из разновидностей сложных предложений со взаимозависимыми компонентами – конструкций с глаголами с формантом -ся в сказуемой части. Охарактеризованы особенности формально-синтаксической организации обозначенных синтаксических единиц.

Ключевые слова: сложные предложения со взаимозависимыми частями, предикативная связь, подлежащая часть, сказуемая часть, формально-синтаксическая организация.

Rotaru I.Y. Formal and syntactic organization of the complex sentences with interdependent parts which contain the predicate part, including verbs with formative -*nya*. The article analyzes a variety of complex sentences with interdependent parts – structures with a predicate part, including verbs with formative -*nya*. The features of formal and syntactic organization of these syntactic units are described.

Keywords: complex sentences with interdependent parts, predicative connection, subjective part, predicate part, formal and syntactic organization.

Як засвідчує огляд наукових граматичних праць, складні речення зі взаємозалежними частинами на зразок *Багатьом здається, що зійти на голий берег і спитати себе: “Хто я? Що собою являю?”* — означає *втрратити себе* (Р. Андріяшик); *Снилося, що ніби йду в себе на острові, а передо мною суніця червоніє розміром з баклажан* (О. Гончар) не були дотепер предметом окремого дослідження в україністиці. Традиційно їх розглядають то як складнопідрядні підметові речення — за логіко-граматичною типологією [6:292–293; 12:31–38; 4:234; 11:198; 14:292], то як складнопідрядні з’ясувальні — за семантико-синтаксичною типологією [7:701; 2:330; 10:63–65; 15:473–474; 16:234; 9:237; 17:498; 13:47; 18:365; 19:313–316]. Проте були й інші погляди на природу розгляданих синтаксичних одиниць. Зокрема, І. Г. Черденченко, аналізуючи такі структури в межах складнопідрядних конструкцій, визначає їх придієслівно-підметовими та характеризує як речення з присудками, вираженими зворотними дієсловами з невиразно-особовим значенням, що означають дію або стан безвідносно до об’єкта і потребують вираження підмета придієслівно-підметовими підрядними реченнями [20:22–31]. Наприклад: *Йому ясно уявлялося, як лютуватиме пан* (М. Коцюбинський). *Дітям здавалось, що вже вечір і що зараз прийде жата* (С. Васильченко).

І. Р. Вихованець зараховує досліджувані структури до окремого типу складних синтаксичних одиниць — складних конструкцій зі взаємозалежними частинами і кваліфікує їх як специфічні складні речення зі з’ясувально-об’єктною підметовою частиною, приєднуваних до присудків сполучником *що* та його еквівалентами [3:345–346]. Такі самі міркування щодо цих синтаксичних одиниць на матеріалі російської мови подає й Ю. І. Бе-

ляев [1:474–476]. Ми приєднуємося до цих думок та визначаємо речення з дієсловами з формантом -ся у присудковій частині як один із різновидів складних речень зі взаємозалежними компонентами.

Відсутність спеціального ґрунтового опису означених синтаксичних конструкцій взагалі та їхньої формально-синтаксичної організації зокрема і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою пропонованої наукової розвідки є дослідження формально-синтаксичної організації складних речень зі взаємозалежними компонентами з дієсловами з формантом -ся у присудковій частині. Поставлена мета передбачає розв’язання таких завдань: дослідити специфіку формально-синтаксичної організації досліджуваних речень; виокремити формально-синтаксичні види розгляданих конструкцій; схарактеризувати сполучні засоби, які поєднують предикативні частини означених синтаксичних одиниць.

Речення зі взаємозалежними компонентами з дієсловами з формантом -ся у присудковій частині як особливий тип складних конструкцій мають свої специфічні формально-синтаксичні ознаки, що дозволяють розкрити їхню граматичну природу. Одним із визначальних формальних показників розгляданих структур є предикативний зв’язок між частинами-конституентами. Як слушно зауважує А. П. Загнітко, предикативний зв’язок постає реченневотвірним для складних речень зі взаємозалежними компонентами, розкриває внутрішній механізм співвідношення предикативних частин, і водночас репрезентує специфіку внутрішньореченневої валентності при заповненні одного (визначального) гнізда цілісним утворенням: *Здалося навіть нам, Що строфи пушкінські закрад-*

ливо говорить Зеленим берегам прозоророда Сороть (М. Рильський) [8:16–27].

Обстежений фактичний матеріал дає підстави говорити, що речення, які є предметом дослідження цієї статті, структурує обмежене коло дієслів як з боку семантики, так і з боку формального вираження предиката присудкової частини. Найтипівшими в розглянутих конструкціях є присудки з семантикою інтелектуальної діяльності, буття та виявлення, оніричного стану, уявлення, відчуття та сприймання, узвичаєння, інформативного змісту тощо. Щодо формального вираження предиката у присудковій частині зазначимо, що виявлено у цій функції дієслова у різних часових формах і умовному способі: **Виявиться, що** ніякий він тобі й не родич (О. Гончар); **Співаю, і мені чується, що** смерть бродить коло будинку, потім заходить у помешкання, береться за ручку моїх дверей і ось зараз увійде... (В. Підмогильний); **Приснилося, що** мене підхопила повінь, я борювався з водою, душився і врятував мене острів на Дністрі (Р. Андріяшик); **Виявилось б, що** їх замкнули це й зовні (Українська правда, 24 грудня 2010). Дієслова у формі наказового способу нам не трапилися в жодному реченні, що підтверджує наше передбачення про неможливість форм наказового способу в таких конструкціях. Можливий як доконаний, так і недоконаний вид дієслів у присудковій частині, наприклад: **Мабуть, йому показалося, що** Западня божеволіє (Р. Андріяшик); **Максим був уже на тій межі, за якою губиться почуття власного руху і людина може лежати, як колода, а їй здаватиметься, що** вона летить зі швидкістю комети (І. Багрянний).

Зафіксовані також у присудковій частині складені дієслівні присудки: **Бо може статися, що** начальником округу захоче бути і сам Владімір Вольфовіч... (Літературна Україна, 24 лютого 2011); **Через деякий час їй почало ввижатися, що** загублений син десь мучиться, гинучи, тоді всю істоту її охопила нестерпна туга: як це ніколи (В. Барка); **Після цього йому не переставало здаватися, що,** якби він був присутній на розправі, тривоги покинули б його (Р. Андріяшик); **Не одному могло б видатись, що** се навіть гріх заставляти до тяжкої роботи таку ще не розвинену цвітку (Т. Бордуляк).

Важливим показником формально-граматичної структури аналізованих речень є сполучні засоби, у ролі яких нами зафіксовані

сполучники *що, як, щоб, мовби, немов, немовби, наче, неначе, буцімто, ніби* та сполучні слова *хто, що, чому, чого, навіщо, нащо*.

Найуживанішим є сполучник *що*. Як підтверджує фактичний матеріал, він позбавлений власної семантики, не надає якихось змістових відтінків реченням і слугує лише для поєднання предикативних частин. Водночас зазначимо, що він приєднує підметову частину до присудкової з семантично обмеженим колом опорних предикатів, зокрема:

1) інтелектуальної діяльності (розумітися, гадатися, міркуватися, думатися, подуматися, уроюватися (спадати на думку), пригадуватися, пам'ятатися тощо): **Розуміється, що** ви на полювання берете з собою казанок, кухоль, ложку, ніж, виделку, сіль, перець, лавровий лист, сиру картоплю, цибулю, моркву, петрушку, топірець (дрова рубати) і брусок (топірця гострити) (Остап Вишня); **Йому уроїлося, що** це його вкинули в камеру смертників, і він навіть тієї вбогої пайки, що давали в карцер, не міг їсти (І. Багрянний);

2) буття та виявлення (відкриватися, лучатися, ставатися, траплятися, виявлятися тощо): **Трапляється, що** цей вкрай напружений проміжок часу затриманому доводиться проводити в цілковитій тиші... (О. Вахній); **Цього разу йому відкрилося, що** лякається зустрічі з Хуррем (П. Загребельний);

3) оніричного стану (снитися, приснитися, маритися, примаритися, верзтися (у значенні снитися) тощо): Погано спалось тієї ночі Леонтію Петровичу, і все чудні та важкі сни йому снилися: **все верзлось, що** він ніби сидить в Богуславі на місці коло Беркового шапліка з смолою та все сьорбає дьоготь ложкою... (І. Нечуй-Левицький);

4) уявлення (показуватися, маритися (у значенні здаватися), привиджуватися, видаватися, верзтися, приверзтися, мерещитися, ввижатися, здаватися, уявлятися тощо): **Марилося, що** вся та кількість зустрічей в одному і тому ж форматі Родик — Коваль — брати Капранови — Афонін — Мацкевич плюс мінус 2–3 активних гравці на цьому полі непомітно переросла в якість... (Україна молода, 24 квітня 2012);

5) відчуття та сприймання (чутися, вчуватися, вичуватися, зачуватися, почуватися, причуватися, причутися, почутися, уздріватися, видітися, повидітися, відчуватися, почуватися, одчуватися, звиджуватися, звидітися тощо): **Почувалося, що** цей вітрильник з усміхненою русалкою — то модель його мо-

лодості, він — як прощання, як образ пережитого життя, дужого й сильного (Олесь Гончар);

б) узвичаєння (вестися, тощо): З давен-давен **ведеться**, що для вояка командир тільки тоді командир, якщо він собою заступає батька (І. Багрянний);

7) передавання інформації (значитися, вимальовуватися, проглядатися, читатися тощо): З облич закам'янілих відвідувачів ясно **читалося**, що всі вони — великомученики (Ю. Ячейкін).

Подібним до асемантичного сполучника що є сполучник як, що теж втратив свою семантику. Як свідчить фактичний матеріал, сполучник як використовують для приєднання предикативної частини з опорними дієсловами таких семантичних груп:

1) інтелектуальної діяльності: ... і на все життя їй **запам'ятається, як** раз у раз нервово здригаються вві сні дитячі бліді обличчя під ударами холодних дощових крапель... (О. Гончар);

2) уявлення: **Уявлялось, як** він носитиме за пазухою величезний тесак мачете для четвертування... (Л. Дереш);

3) відчуття та сприймання: ...і, мабуть, йому **вчувається, як** дзенькає розтрощене скло... (О. Гончар).

Усі інші сполучники вживані обмеженіше порівняно з асемантичними сполучниками що та як. Зокрема, асемантичний сполучник щоб поєднує підметову предикативну частину з дієсловами виявлення (траплятися), доцільності (годитися) тощо, наприклад: **Хатіджу султан видав за молодого Лютфі-пашу, який відзначився у перському поході, бо не годилося, щоб така молода вдова жила сама** (П. Загребельний).

Порівняльні сполучники мовби, немов, немовби, наче, неначе, буцімто, ніби тощо, які у своєму типовому вияві мають статус семантичних сполучників подібності, ірреальності, невпевненості, сумніву, припущення у досліджуваних реченнях функціонують як асемантичні[5: 25–26]. Вони поєднують підметову частину з вузьким значеннєвим колом опорних дієслів у присудковій частині. Це дієслова з семантикою відчуття, сприймання, удавання (здаватися, здатися, видаватися, причутися, примаритися тощо), наприклад: **Причулося, немовби** десь мої хрещеники голосять: “Тату, укрийте нас!” (С. Васильченко); **Здалось, примарилось** мені, **наче** ти печальною ходою десь пройшла у білому вбранні (В. Сосюра);

...а їй здається, буцімто усі люди так на неї і дивляться: або хоч і не дивляться, так по очам пізнають, що вона з парубком говорила (Г. Квітка-Основ'яненко); ...і тоді арештантському вухові **видається, ніби** хтось грає на арфі... (І. Багрянний); **А мені причулося, ніби** ти щось сказав (В. Маняк).

Іноді сполучники що, щоб, чи приєднують присудкову частину, що містить ненормативні для сучасної української літературної мови дієслова на кшталт **плануватися, прогнозуватися, передбачатися, очікуватися, припускатися, бачитися, вважатися, визначатися, простежуватися, зазначатися, демонструватися, деталізуватися, анонсуватися, афішуватися, констатуватися, підкреслюватися, проголошуватися, відкриватися, підтверджуватися, виключатися, визнаватися, гарантуватися, допускатися** тощо, наприклад: **Сьогодні вважається, що** в соціраціоніки йдуть ті, хто нікуди не вступив (Дзеркало тижня, 29 серпня 2009); **З'ясувалося, щоб** той допоміг занести гори дарів: різноманітні східні солодоці, коньяки, вина (Віче, 2010); **Під час перевірок з'ясовується, чи** дотримується підприємство вимог нормативного документа до виготовлення того або іншого продукту (“ЕКСПЕДИЦІЯ XXI”, № 4, 2009). Такі речення трапляються найчастіше в публіцистичному мовленні, а літературне мовлення прагне їх уникати, оскільки вони є калькованими з російської мови. Такі дієслова варто замінювати питомо українськими на взірць **вважають, убачаємо** тощо.

Так само як і сполучники, сполучні слова хто, що, поєднуючи компоненти складних речень зі взаємозалежними частинами, у загальній структурі цих конструкцій виконують функцію суто виразників предикативного зв'язку. Але у структурі підметової частини вони є окремими синтаксемами (суб'єктними, адресатними, об'єктними тощо), наприклад: **Здавалося б, кому потрібний старий, короткозорий учитель музики...** (П. Загребельний).

Рідко в аналізованих конструкціях уживаються займенникові форми **чому, чого, навіщо, нащо**, які надають підметовій частині причинової та цільової семантики: **Андрію Сидоровичу пригадалось, нащо** він виходив з редакції (В. Дрозд).

Крім згаданих сполучних слів, у фактичному матеріалі ми виявили сполучні слова який, чий. Проте вони приєднують до підметової частини присудки, що не відповідають нормам сучасної української літературної

мови і є калькованими з російської мови, наприклад: *По її завершених остаточно з'ясується, на якому рівні є необхідність в існуванні територіальних органів окремого відомства...* (Дзеркало тижня, 11 лютого 2011); *Мені здається, вже в недалекому майбутньому з'ясується, чия позиція ближча до правди* (Українська правда, 28 лютого 2010).

Характерною рисою формально-синтаксичної організації розглянутих речень є порядок розташування предикативних частин. Як відомо, узвичаєним є розташування підмета перед присудком, що характерно для більшості простих речень. Але для аналізованих конструкцій типовою є препозиція присудкової частини і постпозиція підметової. Проте ми можемо передбачити і можливість інверсійного порядку розташування предикативних компонентів. Порівняймо: *Що людей викрадає лютий лев, виявилось не відразу* ← *Не відразу виявилось, що людей викрадає лютий лев* (Ю. Винничук). Речення з препозицією підметової частини мають виразне стилістичне забарвлення.

Отже, у формальному-синтаксичному аспекті складні речення зі взаємозалежними компонентами з дієсловами з формантом *-ся* у присудковій частині характеризуються таким комплексом ознак, як: предикативний зв'язок, який є показником особливої структури речень зі взаємозалежними частинами; використання в підметовій предикативній частині сполучників *що, як, щоб, мовби, немов, немовби, наче, неначе, буцімто, ніби* та сполучних слів *хто, що, чому, чого, навіть, нащо*; функціонування предикативу у присудковій частині усіх часових форм та умовного способу, минулого та майбутнього часів як доконаного, так і недоконаного виду; препозиція присудкової частини.

У статті не охоплено семантико-синтаксичної організації розглянутих речень, що є **перспективою** подальшого дослідження цих структур. Крім того, речення з дієсловами з формантом *-ся* у присудковій частині є лише одним із типів складних конструкцій зі взаємозалежними частинами, тому вивчення інших різновидів потребує окремої уваги.

Література

1. Беляєв Ю. И. Синтаксис современного русского литературного языка : учеб. пособие [для студ. филол. спец. пед. высш. учеб. заведений] / Ю. И. Беляєв. — Херсон : Айлант, 2001. — 494 с.
2. Валгина Н. С. Сложноподчиненные предложения в русском языке / Н. С. Валгина. — М. : Высшая школа, 1991. — 432 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підруч. [для студ. філол. фак. вуз.] / І. Р. Вихованець. — К. : Либідь, 1993. — 368 с.
4. Гвоздев А. Н. Современный русский литературный язык : Синтаксис. Ч. 2 : [учебн. для студентов фак. рус. яз. и лит. пед. ин-тов] / А. Н. Гвоздев. — [4-е изд.]. — М. : "Просвещение", 1973. — 350 с.
5. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : [монографія] / К. Г. Городенська. — К. : Інститут української мови : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. — 208 с.
6. Грамматика русского языка. Синтаксис. Т. II / под ред. Виноградова В. В. — М. : Изд-во АН СССР, 1960. — 440 с.
7. Грамматика современного русского литературного языка. Синтаксис / глав. ред. Шведова Н. Ю. — М. : Наука, 1970. — 767 с.
8. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови : Синтаксис : [монографія] / А. П. Загнітко — Донецьк : ДонНУ, 2001. — 662 с.
9. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посібник / М. У. Каранська. — К. : НМК ВО, 1992. — 400 с.
10. Крючков С. Е. Современный русский язык. Синтаксис сложного предложения / С. Е. Крючков, Л. Ю. Максимов. — М. : Просвещение, 1977. — 192 с.
11. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Синтаксис / Б. М. Кулик. — [2-ге вид., перероб. і доп.]. — К. : Рад. школа, 1965. — 282 с.
12. Муқан Г. М. Складні речення з підрядними підметовими і присудковими / Г. М. Муқан // Українська мова і література в школі. — 1973. — № 11. — С. 31—38
13. Олійник Е. В. Семантика та прагматика з'ясувальних складнопідрядних речень : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. / Олійник Еліна Вікторівна — Х., 2007. — 198 с.
14. Руднев А. Г. Синтаксис современного русского языка : [учеб. пособие для студентов ун-тов и пед. ин-тов] / А. Г. Руднев — М. : Высшая школа, 1963. — 363 с.

15. Русская грамматика : В 2-х т. / А. Брызгунова, К. В. Бабухан, В. А. Ицкович и др. — Т. 2 : Синтаксис. — М. : Наука, 1980. — 709 с.
16. Синтаксис современного русского языка : учебник для студ. высш. учеб. заведений / Г. Н. Акимова, С. В. Вяткина, В. П. Казаков, Д. В. Руднев; под ред. Вяткиной С. В. — СПб. : СПбГУ ; М. : Академия, 2009. — 346 с.
17. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посіб.] / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. — К. : Вища школа, 1994. — 670 с.
18. Сучасна українська літературна мова : Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. — К. : Вища шк., 1994. — 414 с.
19. Сучасна українська мова : Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; за ред. О. Д. Пономарева. — 2-ге вид., перероб. — К. : Либідь, 2001. — 400 с.
20. Чередниченко І. Г. До питання про будову складнопідрядного речення / І. Г. Чередниченко // Українська мова в школі. — 1952. — № 4. — С. 22—31.

УДК 811.161.2'42

О. О. Алексеева

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**Експресивний потенціал односкладних конструкцій
(на матеріалі оповідання Миколи Вінграновського «Гусенятко»)**

Алексеева О. О. Экспресивный потенциал односкладных конструкций (на материале повествования Миколи Вінграновського «Гусенятко»). У статті подано дослідження формально-граматичної та стилістичної структури оповідання Миколи Вінграновського в аспекті функціонування різних типів односкладних речень. Проаналізовано експресивний потенціал односкладних конструкцій, способи їх увиразнення. Розглянуто роль невластне прямої мови персонажів у структурно-стилістичній організації художнього тексту.

Ключові слова: *односкладне речення, безособове речення, інфінітивне речення, неозначено-особове речення, номінативне речення, невластне пряма мова.*

Алексеева Е. А. Экспресивный потенциал односложных конструкций (на материале рассказа Николая Винграновского «Гусенятко»). В статье представлено исследование формально-грамматической и стилистической структуры рассказа Николая Винграновского в аспекте функционирования разных типов односложных предложений. Проанализировано экспресивный потенциал односоставных конструкций, способы их выразительности. Рассмотрено роль несобственно прямой речи персонажей в структурно-стилистической организации художественного текста.

Ключевые слова: *односоставное предложение, безличное предложение, инфинитивное предложение, неопределённо-личное предложение, номинативное предложение, несобственно прямая речь.*

Alekseyeva O. O. Expressive potential of one-member constructions (on the material of the story of Mykola Vinhranovsky «Gusenyatko»). The article analyzes the grammatical and stylistic structure of Mykola Vinhranovsky's narrative in the aspect of different types of mononuclear sentences functioning. The expressive potential of mononuclear constructions and the ways of their emphasis have been analyzed. The role of inner monologue of the characters in the structural and stylistic organization of the literary text has been considered.

Key words: *mononuclear sentence, impersonal sentence, infinitive sentence, indefinite-personal sentence, nominative sentence, inner monologue.*

Прозові твори Миколи Вінграновського відзначаються яскравим новаторським стилем, експресивністю художнього слова. Особливе місце в його прозовій спадщині посідає тема життя тварин і рослин, крізь призму якої простежується післявоєнне життя людей. На сьогодні творчість письменника становить

інтерес як для літературознавців [1; 4; 13], так і мовознавців [5, 7].

Актуальність цієї статті зумовлена потребою в системних студіях, присвячених синтаксичній організації прозових творів М. Вінграновського. **Об'єкт** нашого дослідження — односкладні речення, використані